

Av: Anna-Lena Westbye Pedersen, høgskolelektor ved Høgskolen i Hedmark, på oppdrag fra KoRus-Sør

Mangelfull kunnskap er en av utfordringene vi står overfor når det gjelder syntetiske rusmidler. Anna-Lena Westbye Pedersen beskriver her sine erfaringer og gir en oppdatering om utfordringene innen denne trenden.

Nye syntetiske rusmidler... Hva gjør vi med dem?

Det er gått 3 år siden min første artikkel om nye syntetiske stoffer i Rusfag (Pedersen, 2011). Da hadde jeg nettopp oppdaget denne, for meg, ukjente verden av rusmidler. Det viste seg raskt at denne uvitenheten ikke bare gjaldt meg, men svært mange. Mange foredrag og møter med fagpersoner i ulike etater senere, ser jeg at det fortsatt regjerer en kunnskapsmangel. Det er en kunnskapsmangel så stor at deler av hjelpeapparatet ikke klarer å fange opp brukerne av disse stoffene.

Hva er nye syntetiske rusmidler?

Nye syntetiske stoffer, legal highs, designer drugs, psykoaktive stoffer, motedop, research chemicals (RC), bokstav-droger, internett dop. Kjært barn har mange navn. Felles for dem er at dette er syntetisk fremstilte stoffer som er laget for å etterligne virkningen

av kjente narkotiske stoffer, men hvor produsentene stadig gjør små endringer i molekylstrukturen for å omgå den eksisterende narkotikalovgivning i de enkelte land (Folkehelseinstituttet [FHI], 2013). Etter slike molekylære endringer får man et «nytt» stoff, med omtrent samme virkning. Mange av disse stoffene har sin bakgrunn i legemiddel-forskning, der videreutvikling og derivater har blitt potente rusmidler. Stoffene har en varierende grad av renhet, men kan ha en svært høy renhet opp mot 97 – 99 %. Et kjennetegn er at de ofte gir en kraftig, psykoaktiv ruseffekt. I tillegg er de også svært avhengighetskapende.

Et annet fellestrekk er at stoffene i hovedsak selges via internett, der mange og store nettbutikker tilbyr en stor variasjon av stoffer. Noen leverandører tilpasser også utvalget etter det enkelte

lands narkotikalovgivning, slik at kunden skal være trygg på at han eller hun kjøper «lovlige» stoffer. Med bestilling på internett får man deretter varen hjem i sin egen postkasse, ofte merket som plantegjødsel, forskningskjemikalier eller badesalt. Dette gjøres for å forvirre tollvesenet, som kontrollerer postsendinger fra utlandet. I tillegg er samtlige poser merket med «Not for human consumption». Dette er gamle triks som nok fungerte i en viss grad tidligere, men med et oppdatert tollvesen og politi, så fungerer ikke dette lenger. Men kan trikset likevel virke når det er mor eller far som finner en slik pose på gutterommet? Eller når ungdommen i huset bestiller cd'er fra England som aldri spilles? Mengden stoff som skal til for å gi en rus er så liten, ofte bare på mellom 1 og 5 mg, slik at en pose med pulver på 1 gram vil være lett å gjemme i et cd-cover. Eller i en t-skjorte. Leverandører av slike stoffer finner stadig snedige måter å kamuflere sine produkter på, slik at de ikke skal oppdages før de når kunden. Skulle forsendingen likevel stoppes, har flere av nettbutikkene leveringsgaranti. Det vil si at de sender en ny forsendelse – helt til kunden har mottatt varen.

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, følger utviklingen av nye syntetiske stoffer. Kartlegging av nye stoffer, utbredelse, tilgjengelighet og skadevirkninger følges nøye gjennom systemet for tidlig varslings. I 2012 fant man 73 nye stoffer, det høyeste antall nye stoffer på et enkelt år noensinne (EMCDDA, 2013). Siden 2007 er det funnet og identifisert 215 nye syntetiske stoffer på denne måten. Til sammen dreier dette seg om hundrevis av stoffer som til stadighet endrer form

og struktur. Det er foretatt en opptelling av produkter som i et øyeblikksbilde var tilgjengelig via nettbutikker, og man fant over 500 ulike produkter (Hillebrand, Olsweski & Sedefov, 2010). I tillegg til disse 500 kommer «gamle» nye stoffer som ikke lenger tilbys på nett, men som likevel finnes og kan skaffes tilveie ved å ta kontakt med leverandørene. Vi vet at etter denne tellingen i 2010 har industrien vokst enormt, så vi kan forvente at et øyeblikksbilde i 2014 vil se ganske annerledes ut. Bare antallet nettbutikker har vokst veldig; fra 170 i januar 2010, til nær 700 i januar 2012 (EMCDDA, 2012). Land som Nederland, Spania, England og Polen er registrert med mange av disse nettbutikkene.

EMCDDA deler inn stoffene i følgende grupper som vist i tabellen:

Stoffgruppe	Eksempler på produkter / stoffer	Egenskaper
Syntetiske cannabinoider	JWH-, AM-, HU- og RCS-gruppene, Spice, Sence, K2	Virker på samme reseptorer i hjernen som THC i cannabis.
Katinoener	Mefedron, medetron, 3-MMC, MDPV, Pentedron	Sentralstimulerende, kjemisk beslektet med amfetamin.
Fenetylaminer	MDAI, 4-MA, PMMA, 2-CB, 2-CI, NBOMe	Finnes både som hallusinogene og sentralstimulerende stoffer. Likheter med ecstasy.
Tryptaminer	AMT, 5-MeO-DMT, DIPT	Sterke hallusinogene stoffer.
Piperaziner	BZP, MeOPP, pFPP, mCPP	«Party-piller». Derivater fra legemiddelindustrien.
Andre	Krokodil (kodein), Salvia Divinorum, Etylphenidat, Ketamin, MXE	Ofte planter, andre kjemiske stoffer og derivater av legemidler.

Tabell 1: Ulike grupper av nye syntetiske stoffer, deres egenskaper og eksempler på produkter.

Hvem er så brukerne av stoffene? Den gjennomsnittlige brukeren av disse nye syntetiske stoffene er gutter i alderen 16 til 30 år, men det finnes også jenter. Man ser at gruppen med de som allerede misbruker tradisjonell narkotika nå i økende grad også benytter disse psykoaktive stoffene, men størst er gruppen av unge rekreasjonsbrukere (EMCDDA, 2013). Det vil si en helt utypisk bruker av narkotika. En aggressiv markedsføring av produktene som lovlig og ikke farlige, kan nok appellere til en slik målgruppe. I tillegg vet vi at rusen går over etter noen timer, det lukter ikke alkohol når man kommer hjem, og man slipper å knytte seg til et kriminelt miljø for å få rusen sin. I tillegg er det billig, i forhold til tradisjonelle narkotiske stoffer. En rusdose koster fra cirka 30 kroner.

Den gjennomsnittlige brukeren av disse nye syntetiske stoffene er gutter i alderen 16 til 30 år

Kommuner og ulike institusjoner for ungdom melder om at de ser at unge som allerede er under oppfølging bruker disse stoffene. Det kan være ungdom på urinprøvekontrakt, en kjent metode der man via urinprøver tester for narkotika. Negative prøver gir ofte fordel av redusert eller bortfall av straff ved mindre narkotikaforbrytelser. At syntetiske rusmidler erstatter tradisjonell narkotika som hasj, forklares ved at de syntetiske er svært vanskelig å finne på urinprøver. Vanlige narkotikatester finner i liten grad disse stoffene. En ungdom kan derfor velge og ruse seg, men samtidig avlegge negative urinprøver. Folkehelseinstituttet jobber med å utvikle tester som skal finne disse syntetiske stoffene, og satser primært på spyttprøver. Urin egner seg dårlig til slike

stoffer på grunn av at det dannes mange omdannelsesprodukter, men blod og spytt kan benyttes. Imidlertid er det mye lettere og mindre ressurskrevende å benytte spyttprøver (Vindenes, 2013).

Disse stoffene gir en psykoaktiv rus.

Det vil si at de kjemiske stoffene virker på hjernen slik at det kan påvirke persepsjon, stemning, bevissthet, tenkning og atferd. De fleste er også sentralstimulerende, med en følelse av økt våkenhet, selvfølelse, hevet stemningsleie og kritikk-løshet. Hvordan den enkelte bruker opplever rusen er individuelt, avhengig av både tid og sted, hvilket stoff det dreier seg om – og hvordan man tåler det. Mange beskriver rusen som ubehagelig med pusteproblemer og angst, mens andre har funnet «den optimale rusen» (Rørendal, Haugstvedt, & Tveiten, 2013).

Samtidig vet vi at overdosering og lav toleranse for stoffene kan gi ekstremt høyt blodtrykk, høy puls, høy temperatur, kramper, utagerende oppførsel og psykose (Dagens Medisin, 2013). Ikke alle klarer seg gjennom en slik livstruende tilstand, og rundt om i Europa meldes det hvert år om dødsfall etter bruk av slike stoffer (EMCDDA, 2013). I Norge ble det registrert to dødsfall i 2013 (Tv 2, 2013). Det svenske Rättsmedicinalverket hadde per utgangen av september i 2013 registrert 72 dødsfall og de fant 45 ulike syntetiske stoffer knyttet til disse dødsfallene (Corren, 2013).

De som velger å kjøpe denne type rus på nettet, tar en stor sjanse. Industrien

er useriøs, og ofte får ikke kunden det han eller hun har bestilt. Hvis man tror at man har et «uskyldig» stoff i hendene, men heller har fått et stoff med ekstrem høy renhet, så er sjansen for å overdosere ekstra stor. Et stoff som katinonet Medfedron kan doseres på 50mg, mens med cannabinoiden AM-2201 kan det være nok med 0,5mg. I utgangspunktet er 0,5mg uhyre vanskelig å måle. I England er de nå bekymret for stoffer som fenetylaminet 25I-NBOMe, som doseres helt ned til 50µg (mikrogram) og har forårsaket skader og flere dødsfall (Advisory Council on the Misuse of Drugs, 2013). Å dosere 50µg må betraktes som nær sagt umulig for en vanlig privatperson.

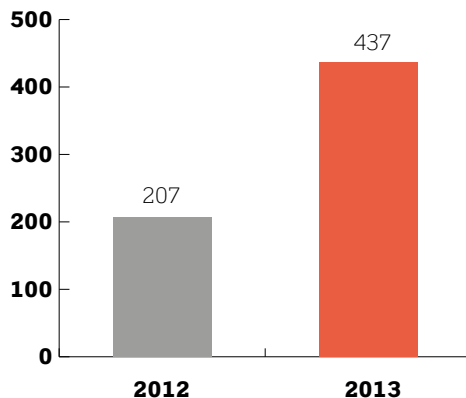
Situasjonen i dag

Et spørsmål som stadig dukker opp, er hvor mange det er som bruker disse stoffene. Hvor stort er egentlig problemet? EMCDDA (2012) referer til en europeisk undersøkelse i 2011 blant over 12.000 unge i alderen 15-24 år. Her er gjennomsnittet for å ha brukt nye syntetiske stoffer 5 %. I cirka halvparten av landene lå andelen på 3-5 %, mens de høyeste anslagene ble rapportert fra Irland (16 %) og Polen, England og Latvia (10 %). I Norge finnes det per i dag lite dokumentasjon på bruk, men man forholder seg foreløpig til de gjennomsnittlige europeiske tallene. Her har cirka 4 % av befolkningen benyttet syntetiske katinoner, mens bruk av syntetiske cannabinoider ligger på rundt 1 % (FHI, 2013). Til sammenligning ble det i 2011 og 2012 funnet syntetiske cannabinoider i 2,2 % i prøver av et utvalg (726) norske bilførere (Bretteville-Jensen & Bilgrei, 2013).

Stoffene er sterke, de er vanskelige å dosere, og man vet heller ikke hvilket stoff man egentlig får

Selv om utbredelsen generelt er lav, må vi ikke glemme de store konsekvensene disse stoffene kan ha for den enkelte bruker. Stoffene er sterke, de er vanskelige å dosere, og man vet heller ikke hvilket stoff man egentlig får. Sjansen for å overdosere er stor, hvilket kan innebære livstruende tilstander – og i verstefall død. Erfaringer viser at man i rusen kan få en så sterk psykoaktiv virkning at brukeren får hallusinasjoner og derigjennom gjør handlinger som kan innebære fare for både eget og andres liv.

En viktig indikator på omfanget av syntetiske stoffer er de beslag tollvesen og politi gjør, hvilket sier noe om etterspørselen. Tollvesenet gjorde i 2013 437 beslag av nye syntetiske rusmidler, hvilket er dobbelt så mange som året før (Tollvesenet, 2013). Kripos melder i sin

Tabell 2: Antall tollbeslag i Norge av nye syntetiske stoffer 2012 – 2013. Antall beslag av syntetiske cannabinoider sank i denne perioden, men beslag av syntetiske psykoaktive stoffer økte sterkt. Før 2012 finnes ikke eksakte tall (Toll og avgiftsdirektoratet, personlig kommunikasjon).

narkotikastatistikk for 2013 at stadig nye psykoaktive stoffer beslaglegges. Det ses en tilbakegang på stoffer som er regulert av narkotikaforskriften, men det er en bekymring over økningen av stoffer som ikke omfattes av lovgivningen (Kripos, 2013). Norge valgte i februar 2013 å gruppeinnføre de fleste av disse stoffgruppene. Det vil si at hele gruppen av stoffer, selv med fremtidig endring i sammensetning, vil være definert som narkotika. Dette var et viktig tiltak med tanke på forebyggende arbeid. Det er for tidlig å konkludere om det vil ha en nettopp forebyggende effekt (Kripos, 2013). At politiet og tollvesenet har fått et mer ryddig lovverk hersker det derimot ingen tvil om.

Erfaringene i møte med ulike hjelpeapparat er relativt sammenfallende; uavhengig av hvor de arbeider og hvilke geografiske områder de kommer fra. I samarbeid med politiet, tollvesenet, kriminalomsorgen, kommuner, videregående skoler og spesialisthelsetjeneste – så har jeg møtt mange av de samme problemstillingene, de samme spørsmålene.

- » Vi vet ikke hva vi skal se etter, vi vet ikke hva dette er.
- » Vi ser at ungdommen ruser seg, men vi klarer ikke å bevise det. Vi vet vi blir lurt.
- » Brukerne dukker nå opp i hjelpeapparatet, men veldig få forteller om bruken sin.
- » Hvordan kan vi teste dette?
- » Hva gjør vi i en akutsituasjon? Er de farlige?
- » Finnes det motgift?
- » Hvor finner vi informasjon om dette?

Politi, tollvesen og kriminalomsorg har begynt å opparbeide seg en god kompetanse på området. Dette er tjenester som står nærmest lovverket og var tidlig ute med å søke kunnskap. Tilbake står kommuner og spesialisthelsetjeneste; faggrupper som i høy grad har sjansen for å møte brukerne også i akutte situasjoner. Noen få personer kan mye, mens andre ikke vet at fenomenet finnes. Felles for alle er at interessen for å lære er stor, bare vi har kunnskapen tilgjengelig.

Utfordringer nå og fremover

Kunnskap og mangel på kunnskap hos fagpersoner i hjelpeapparatet er en stor utfordring. Detaljert kunnskap om kjemiske formler og navn er ikke en nødvendighet. Men det er en stor fordel å kjenne til fenomenet; brukergruppen, hvordan stoffene virker og skadevirkninger. Det kan bety en forskjell hvis man skulle havne i en akutsituasjon med en sterkt påvirket person. Størst betydning har det likevel å kunne snakke «samme språk» med brukeren, snakke om de samme tingene i en samtale. Å vise at man vet litt, kan kanskje utgjøre en forskjell.

Hvor vi kan hente kunnskap varierer. Mange som arbeider med dette nærmest daglig gjør en innsats i foredragsarbeid, og artikler fra Norge er også publisert. Internett er en viktig informasjonskanal for alle, men her er det tilfeldig hva som er eksakt kunnskap. Media har jevnlig oppslag, men er det nok? Med «litt her litt der», og med så mange stoffer er det vanskelig å vite hva som er et riktig bilde. En måte å nå mange på, som en start, er å revidere de nasjonale brosjyrene om narkotika vi i dag har, og trekke inn nye syntetiske stoffer her. Det samme i forebyggende arbeid i skolene; å lære om

narkotika bør også innebære at man lærer om de nye trendene innen rusmidler. Min egen arbeidsplass, Høgskolen i Hedmark, har implementert dette temaet inn sammen med annen rus i sin utdanning av alt helsepersonell. Da dette er et relativt nytt tema, er det modig gjort av en stor faginstitusjon - og absolutt en start i et viktig forebyggende folkehelsearbeid.

Forskning krever alltid store ressurser og er tidkrevende. Vi vet også at vitenskapelig arbeid er fundamentalt i fagmiljøer. Uten relevant forskning i bunn, har vi da grunnlag for å stadfeste at «slik er verden»? Dette fagområdet snur seg fra time til time, og det betyr kanskje at vi må finne nye måter å forske på. For å få et øyeblikksbilde av dagen i dag har vi ikke tid til å vente på forskning som er i gang; innen da er stoffene endret mange ganger. Brukerne får man i liten grad tak i, men vi finner dem i brukerforumer på nett. Alt som skrives der er nok ikke korrekt, men det gir et bilde av ungdommenes verden. Flere forskere i inn og utland benytter i større grad denne inngangsmuligheten. Et eksempel er fra januar 2014, der en lege fra Oslo Universitetssykehus stilte opp på nettmøte i et stort forum, Freakforum. Der kunne forumdeltagerne stille spørsmål og de fikk faglige svar (Oslo Universitetssykehus [OUS], 2013a). Responsen var enorm! Et slikt arbeid er en annen måte å tenke forskning på, men ikke mindre betydningsfull. Her tilpasser man forskningen etter målet og får gode øyeblikksbilder.

De som kommer kan i en akutt-situasjon være utagerende, de skifter i bevissthet, noen er i livstruende tilstand – og det finnes ingen motgift

Sykehus ser ut til å møte brukere av nye syntetiske stoffer i stadig økende grad (Dagens Medisin, 2013). De som kommer kan i en akutsituasjon være utagerende, de skifter i bevissthet, noen er i livstruende tilstand – og det finnes ingen motgift. Det finnes ikke tester der og da som kan si noe om hvilket stoff pasienten har tatt, og prosedyren er kun å gi støttende behandling. At man har dannet nettverket

European Drug Emergencies Network (Euro-DEN) for sykehus og akuttmottak fra 11 land, er et viktig skritt i riktig retning. Oslo Universitetssykehus er med i dette arbeidet, som skal resultere i et nettverk som skal dele kunnskap og erfaringer, og varsle

når nye stoffer dukker opp (OUS, 2013b). Kombinasjonen av somatikk, rus og psykiatri er en utfordring det i lang tid er jobbet med. Å få en flyt og en felles forståelse av de ulike fagfeltene er en viktig forutsetning for god pasientbehandling. De nye syntetiske stoffene ser ut til å sette denne utfordringen ytterligere på prøve.

Testing vil i tiden fremover fortsatt være en stor utfordring. Med så store skiftninger i kjemikalier og sammensetninger av disse, er tester og analyser et av de områdene som naturlig vil henge etter. Tester utvikles først når et stoff er identifisert, og det tar tid å utvikle dem. Håpet er at det fortsatt skal jobbes for å utvikle gode og enkle tester som kan definere de store gruppene av stoffer som brukes. I møter med fagpersonell har behovet for tester som er lett tilgjengelig, og at prisen for å sende inn prøver til analyse må holdes lav, blitt meldt inn som et viktig tiltak.

Tilgangen til stoffene er i dag høy, og Internett har gjort tilgangen enkel. Markedet er fortsatt i stor utvikling og har en enorm tilpasningsevne. Skjulte nettsider, kryptert og anonym betaling er noe av det utviklingen byr på. Dagens unge er gode på data, og lærer disse manøvreringene lett. Markedsføringen av produktene blir alt mer aggressiv, og har for lengst inntatt ungdommelige arenaer på sosiale medier. Å melde til Facebook support at det finnes sider som formidler salg av narkotika, er heller ikke lett. Jeg har prøvd! Ettersom tilbyderer formidler «forskningskjemikalier», så bryter ikke dette med Facebook sine regler. Igjen møter vi dilemmaet å bli lurt på grunn av kunnskapsmangel. Som svar fikk de et lynkurs i syntetiske rusmidler, men Facebook-siden det gjaldt er fortsatt aktiv...

Denne aggressive markedsføringen har svært unge mennesker som målgruppe. Lekre emballasjer med barnlige motiv, produktene fremstår som ufarlige, det er rimelig, og linken kan de finne på sin sosiale hjemmearena som Facebook eller Kik. I posene kan det derimot være noe helt annet enn det som er oppgitt. Å hindre nettbutikkene i sin virksomhet er vanskelig. Nettbutikkene endrer sin form, og erstattes raskt av nye når noen legges ned. Skjulte nettbutikker via løsninger som anonymitetsnettverket Tor, sikrer elektronisk anonymitet. Å betale med bitcoins, «virtuell valuta», i stedet for å legge igjen kredittinformasjon, gir også anonymitet. Dette er utfordringer allerede nå, i et forebyggende perspektiv. Over hele Europa utvikles tiltak som skal redusere både tilbud og etterspørsel, og

Tilgangen til stoffene er i dag høy, og Internett har gjort tilgangen enkel

hovedtrenden er at man straffer forsyning mer enn å straffe bruk (EMCDDA, 2012). At nettbutikkene oppretter skjulte profiler gjør dette forebyggende arbeidet mye vanskeligere.

Nye syntetiske rusmidler utfordrer det forebyggende arbeidet på flere områder. At lovverket i Norge har blitt mer ryddig er en start. Det gjør det derimot ikke lettere å finne stoffene underveis i distribusjonen. Toll – og avgiftsdirektoratet meldte i november 2013 at narkotikahundene sliter med å finne disse stoffene på grunn av de utallige kjemiske sammensetningene. Det er vanskelig å finne en felles markør for alle stoffene som hundene kan lukte. Prosjektet tollvesenet har på dette, fortsetter med utvidet prøvetid (NRK, 2013b). Når poser med stoff er merket «smelly proof», viser det at avsenderen også ønsker å hindre at stoffet skal finnes av tollere og deres hunder via lukt.

Forebyggende arbeid kan betraktes som en konklusjon på de utfordringer som er nevnt. Det er for å hindre bruk og skader hos enkeltpersoner vi forsker, underviser, samtaler, finner nye testmetoder, leter med lupe i posten, trener opp hunder. Det er et genuint ønske om å hindre tragiske utfall at så mange mennesker bruker sin kompetanse i dette arbeidet. Det som står igjen, er holdninger. Hvilke holdninger har vi til hva vi gjør på nettet? Er det greit at sosiale medier og landpostbudet er våre nye narkotika-kurerer? Tar vi inn over oss det fakta at dette er en livsfarlig trend og at mennesker skades og dør av dette? Hvilket ansvar har nett-

opp jeg, og tar jeg det? Det finnes viktige spørsmål å stille seg selv, uavhengig om vi er fagperson, ungdom eller forelder:

Er jeg som fagperson mottakelig for dette relativt nye? Selv om øyeblikksbildet ikke har tung forskning bak seg? Forstår jeg alvoret?

Kan jeg gjøre noe?

Som ungdom er jeg kanskje naiv og tror det går bra. Skal jeg stole på det «han på forumet» sier, han som jeg aldri har møtt? Når pulver på nett markedsføres som forskningskjemikalier og plantegjødsel og er merket «not for human consumption» - bør jeg skjønne at det er useriøst og kan være farlig? Kanskje jeg skal slutte å tenke «det skjer ikke meg»?

Som forelder skal jeg ta vare på ungdommen min. Vet jeg hva han eller hun gjør på nett? Hva gjør jeg selv på nett? Lar jeg ungdommen min låne kredittkortet? I så fall, vet jeg til hva?

Svarene er mange, men spørsmålene er enda fler.

Veien videre

Når nye stoffer produseres og de endrer struktur, endres også mulighetene for å finne stoffene på biologiske tester. Narkotikahundene får enda nye stoffer å lete etter, stoffenes virkning på brukeren endres, forskningen kommer enda lenger etter. Og så videre. Dette er en industri som vil være mange hestehoder foran oss i lang tid, uansett om vi jobber med forebyggende arbeid, forskning, i politi, kriminalomsorg, toll eller helsevesen. Hvordan skal vi da kunne forebygge denne trenden?

Tar vi inn over oss det fakta at dette er en livsfarlig trend og at mennesker skades og dør av dette

Media har en gjentakende tendens til å omtale trenden med de syntetiske rusmidlene som «ny». Sammenliknet med andre etablerte syntetiske stoffer som amfetamin, ecstasy og GHB, så er det riktignok nytt. Men et nytt fenomen og en

ny doptrend? Nei, det er det ikke lenger. Siden 2005 har vi sett denne trenden utvikles og vokse til det vi ser i dag, og utviklingen følges nøye (EMCDDA, 2012). Stoffene begynte man å utvikle allerede i 1960 og 70-årene. Når dette ikke

lenger er nytt, har tiden kanskje kommet for virkelig å gjøre noe med det! Det er et stort behov for samarbeid mellom etater, utvikling av informasjonsflyt, forskning og undervisning. Det er gode prosjekter i gang, men vi har likevel bare så vidt startet.

EMCDDA påpeker at arbeidet med nye syntetiske stoffer handler ikke bare om å telle tall, men også å informere om skadene disse stoffene kan forårsake. Det betyr å snarest iverksette nødvendige tiltak for å beskytte folkehelsen (EMCDDA, 2013). Slik det er i dag har produsenter av syntetiske stoffer og deres mange salgskanaler tilnærmet full kontroll på hva slags informasjon en potensiell, ung kjøper får av informasjon om stoffene. Vi vet at mye av denne informasjonen er feil, mangelfull og useriøs. Men den treffer en lettpåvirkelig og sårbar gruppe; ungdommene. I Norge advarer myndighetene mot stoffene ved å ha regulert de fleste av dem på narkotikalistene, men for øvrig er det lite informasjon om farene ved bruk - utover det som fremkommer i medieoppslag. Å utarbeide korrekt informasjon, som i

tillegg er lett tilgjengelig, bør være mulig å få til! Både unge, deres foreldre og lærere, har behov for slik kunnskap. Klarer vi å advare mot bruk med korrekt informasjon, samtidig som fagpersoner får en oppdatert kunnskap, så er vi godt i gang med et forebyggende arbeid som bør være mulig å få til.

Når alt kommer til alt, så er det kanskje våre egne holdninger som er den største utfordringen. Enten vi er privatpersoner eller jobber i et hjelpeapparat. Vi kan velge å se bort og håpe på at det går over, eller gjøre noe med det. Det spørs derimot om denne økende trenden går over... og om vi har tid til å vente med å gjøre noe i mellomtiden.

Om forfatteren:

Anna-Lena Westbye Pedersen arbeider som høgskolelektor ved Høgskolen i Hedmark, institutt for sykepleie og psykisk helse. Hun er utdannet sykepleier med hovedfag i sykepleievitenskap, i tillegg til fordypning i rusmiddelmedisin. Tidligere har hun arbeidet ved KoRus-Øst, og har vært prosjektleder for kommunale lavterskeltilbud for unge voksne med problematikk innen rus og psykisk helse.

Referanser:

Advisory Council on the Misuse of Drugs (2013): 'NBOMe' compounds: A review of the evidence of use and harm. Lokalisert på https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/204808/J_TCDO_report_on_5-6APB_and_NBOMe_compounds.pdf

Bretteville-Jensen, A.L, Bilgrei, O.R. (2013). Syntetiske cannabinoider – et nytt «skrekkdop» på narkotikamarkedet? Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning.

Corren (2013): Här pågår kriget mot farliga nãdroger. Lokalisert på <http://www.corren.se/ostergotland/linkoping/har-pagar-kriget-mot-farliga-natdroger-6580835-artikel.aspx>

Dagens Medisin (2013): Advarer mot syntetisk narkotika. Lokalisert på http://www.dagensmedisin.no/nyheter/advarer-mot-syntetisk-narkotika/?utm_source=apsis-anp-3&utm_medium=email&utm_content=unspecified&utm_campaign=unspecified

EMCDDA (2012): Annual Report 2012. Lokalisert på <http://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report/2012>

EMCDDA (2013): European Drug Report 2013. Lokalisert på <http://www.emcdda.europa.eu/publications/edr/trends-developments/2013>

Folkehelseinstituttet (2013): Nye syntetiske rusmidler: Utbredelse, bruk og marked. Lokalisert på <http://www.fhi.no/artikler/?id=105847>

Forskrift om narkotika (narkotikaforskriften), FOR-2013-02-14-199.

Hillebrand, J., Olszewski, D. & Sedefov, R. (2010). Legal highs on the Internet. Substance Use & Misuse, 45, 330-340

Kripos (2013): Narkotika og dopingstatistikk 2013. Lokalisert på https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/kripos/Vedlegg_2386.pdf

NRK (2013a): Beslag av syntetisk dop mangedoblet siden i fjor. Lokalisert på <http://www.nrk.no/ostlandssendingen/1.11265971>

NRK (2013b): Narkohunder sliter med å sniffe opp syntetisk dop. Lokalisert på <http://www.nrk.no/sorlandet/vanskelig-a-snuse-opp-syntetisk-dop-1.11356206>

Oslo Universitetssykehus (2013a): Nettmøte om syntetisk dop. Lokalisert på <http://www.oslo-universitetssykehus.no/aktuelt/nyheter/Sider/nettmote-om-syntetisk-dop-onsdag-kveld.aspx>

Oslo Universitetssykehus (2013b): Syntetisk bingo. Lokalisert på <http://www.oslo-universitetssykehus.no/aktuelt/nyheter/Sider/tema-syntetisk-bingo.aspx>

Pedersen, A-L.W. (2011): Nye stoffer og trender innen narkotika: «Legal highs». Rusfag, 1,96-103

Rørendal, M., Haugstvedt, H., Tveiten, O.S. (2013): Syntetiske cannabinoider. Hva sier brukerne og hva vet vi så langt? Uteseksjonens skriftserie 01/2013. Oslo: Oslo kommune Velferdsetaten

Tollvesenet (2013): Pressemelding. Rekordmange narkotikabeslag i 2013. Lokalisert på http://www.toll.no/templates_TAD/PressReleaseitem.aspx?id=279141&epslanguage=nn-NO

Tv2 (2013): Nytt syntetisk dop florerer på narkotikamarkedet. Lokalisert på <http://www.tv2.no/nyheter/innenriks/krim/-nytt-syntetisk-dop-florerer-paa-narkotikamarkedet-4167333.html#.UwH-OMrCYaQ>

Vindenes, V. (2013): Nye stoffer – nye testmetoder [PowerPoint lysbilder]. Lokalisert på http://www.fylkesmannen.no/Documents/Dokument%20FMOP/Vindenes_Rusforum2013.pdf